

Frihedens vej er dialogens vej

Portræt: En bro tilbage mod det virkelige liv

Specialtilbud eller fællesskab for alle?

En broget flok med plads til at lære

Af Elsebeth Gerner Nielsen, bestyrelsesleder

Er vi mangfoldige nok i Fora? Gør vi nok for at alle mennesker føler sig inkluderet i vores fællesskaber? Eller er vi en klub for ciskønnede, midaldrende, hvide kvinder med vores på det tørre, spurgte jeg provokerende mig selv (som er en af dem), inden jeg satte mig til tastene – for at skrive denne leder.

Da jeg var til mit første landsmøde i Fora, slog det mig, at jeg sjældent befinder mig et sted med så forskellige mennesker samlet. Direktører for millionforretninger, skoleledere – fuldtids og deltids, professionelle bestyrelsesmedlemmer, undervisere, frivillige, engagerede kursister, husflidsfolk, byboere og såkaldt udkantsdanskere, mænd og kvinder.

Samme indtryk får jeg, når jeg besøger Fora-medlemmer rundt om i landet. I Bjergby mødes rigtig mange mænd i deres bedste alder, omkring trædrejning, med Uggerby Husflidsforening som omdrejningspunkt. I 1748 i Odense udvikler unge – også med udfordringer – deres musikalske talenter, samtidig med at de tager en Hf-eksamen. På Kulturmødet Mors samlede Foras medlemsskole FOKUS Folkeoplysnings keramikværksted vidt forskellige mennesker omkring leret og drejeskiven. For nylig mød-

tes modne undervisere med udgangspunkt i husfliden med yngre undervisere på Foras første Undervisertræf i Vejle. Temaet var "flow".

Jamen hvad mere kan man ønske sig?

At vi blev bedre til at lære af hinanden og vores arbejde med vidt forskellige målgrupper. Nogle af vores foreninger har fantastisk godt tag i de unge, også de sårbare unge. Det gælder for eksempel daghøjskolerne. Andre foreninger kæmper med at være lidt grå i toppen. Hvordan får vi de unge til at interessere sig for trædrejning eller knipling, spørges der. Skulle vi for eksempel arbejde

“Desuden VILLE det være godt med flere unge og flere mænd.”

Elsebeth Gerner Nielsen

med praktikordninger – sådan at skoleledere eller undervisere inden for husflid og håndværk kom i praktik på de skoler, der arbejder med andre fag og målgrupper, herunder unge? Og kunne disse omvendt lære af skoler og undervisere, som kan et håndværk, hvilket kunne blive til nye fag på skoler uden den tradition. Eller? Projektet Gå

til håndværk, som for nylig er blevet sat i gang i nogle af Foras skoler derude, har samme formål: At skabe rammer, der gør, at unge får lyst til at lære at bruge hænderne.

Og ja – selvfølgelig kan Fora blive bedre til at være for alle, herunder mennesker, som ikke er vokset op med en højskolesangbog i hånden eller som ikke har fået dansk kultur ind med modermælken eller skolemælken. Desuden VILLE det være godt med flere unge og flere mænd.

Dårlige til mangfoldighed er vi dog langt fra. Det er vigtigt. Inkluderende fællesskaber er forudsætningen for, at samfundet hænger sammen. At der ikke bliver et skarpt skel mellem dem og os. Se til USA og I ved, hvad jeg tænker på.

Fora
Gammel Kongevej 39G, 1. sal
1610 København V
Telefon 3393 0096
www.fora.dk
info@fora.dk

Forsidefoto:
Tina Rossing

Redaktion

Bernhard Trier Frederiksen,
ansvarshavende
Molly Christensen, redaktør

Layout

Kristina Colston,
grafisk designer

Tryk

Clausen Grafisk

Oplag

1.000

Alle kan sende indlæg til redaktionen, som dog forbeholder sig ret til at afvise indlæg og til at redigere indlæg, der bringes i bla det. De synspunkter, der udtrykkes i Fora Magasinet, er ikke nødvendigvis Foras.

Fotos er Foras egne, medmindre andet er angivet.

Eftertryk tilladt med tydelig kildeangivelse.

Næste deadline

4. november 2024

Tryksag
5041 0826
Scandinavian Print Group

- 2 **LEDER**
En broget flok med plads til at lære
Af bestyrelsesleder Elsebeth Gerner Nielsen.
- 4 **Kan keramikere erstatte psykiatere?**
Fora var på Kulturmødet Mors for at sætte fokus på sammenhængen mellem mental sundhed og kreativitet.
- 5 **PORTRÆT:**
En bro tilbage mod det almindelige liv
I Den Rullende Daghøjskole kan mennesker, som er tilknyttet psykiatrien i Aarhus, komme og få et frirum, hvor de kan være kreative – eller bare være.
- 8 **En øjenåbner – Foras undervisningstræf**
Foras undervisningstræf er et nyt inspirationstilbud til undervisere.
- 19 **Folkeoplysningens Dag 2024**
- 20 **Dansk sprogmodel?**
Sprogmodeller er motorene, der driver kunstig intelligens. Lige nu udvikles en dansk model. Skal Fora bidrage til den?
- 21 **Folkeoplysningen spiller vigtig rolle i bæredygtighedsdagsordenen**
Uddannelse for Bæredygtig Udvikling har fået fondsbevilling på 16 mio. kr., som skal bruges på at fremme bæredygtighed.
- 23 **Stort&Småt**
- 24 **KLUMMEN**
Deltagerskab – vejen til flere frivillige gennem inklusion?
Marie Baad Holdt, partner og chefkonsulent i Ingerfair.

TEMA: INKLUSION

- 10 **Fra folkeoplysning til samfundsdeltagelse**
Tre skoleledere i Foras medlemsskoler giver deres perspektiver på inklusion.
- 11 **Frihedens vej er dialogens vej**
Özlem Cekic stiftede Brobyggerne for fem år siden. I dag er hun stadig overrasket over at insistere på dialog bliver set som kontroversielt.
- 14 **Vi gør det ikke for nogen, men med hinanden**
I kulturhuset Sager der Samler kan borgere komme med deres initiativer og blive del af et fællesskab, hvor man hjælper hinanden med at skabe forandringer i samfundet.
- 16 **Forståelse på tværs af grænsen**
Grænseforeningen arbejder med at skabe forståelse for og kendskab til grænselandet mellem Danmark og Tyskland.
- 18 **Specialtilbud eller fællesskab for alle?**
Hvordan går man til inklusion i idrættens verden og kan aftenskolen lade sig inspirere?

Kan keramikere erstatte psykiatere? Fora på Kulturmødet Mors

Af Molly Christensen, kommunikationskonsulent
og redaktør i Fora

Over 500 gæster besøgte Fora-daghøjskolen FOKUS Folkeoplysnings keramiktelt, hvor kreativiteten fik frit spil og fordybelsen fik plads. Pernille Rosendahl var en af dem, og sangerinden deltog også senere i Foras debat "Kan keramikere erstatte psykiatere?" om sammenhængen mellem kreativitet og mental trivsel. Her delte hun sin begejstring for at sidde med leret og glemme sig selv: "Det er det, der sker, når man får noget mellem hænderne," udtalte hun. I debatpanelet sad også kulturudviklingskonsulent i Region Midtjylland Mikkel Ottow, direktør i FOKUS Folkeoplysning Bjørn Salling, og analyse- og forskningschef i Kulturens Analyseinstitut Jens Christian Nielsen. Foras bestyrelsesleder Elsebeth Gerner Nielsen modererede debatten. ■

PORTRÆT:

En bro tilbage mod det almindelige liv

Af Molly Christensen,
kommunikationskonsulent
og redaktør i Fora

Vi har en tendens til at tro, at de tilbud vi som samfund anser for at være for alle, i realiteten ofte ikke er det, siger Anna Birkholm, der er projektkoordinator.

I Den Rullende Daghøjskole kan mennesker, der er tilknyttet psykiatrien i Aarhus, komme og få et afbræk fra hverdagen og et frirum, hvor de kan være kreative – eller bare være.

Den Rullende Daghøjskole startede som et aktivitetstilbud til indlagte på de åbne afsnit på Aarhus Universitetshospital Psykiatrien. I februar 2023 blev tilbuddet udvidet med endnu en afdeling i Daghøjskolen Kompetencehusets egne lokaler. På daghøjskolen henvender tilbuddet sig til mennesker, som er eller har været, tilknyttet psykiatrien, og som oplever at livet indimellem gør ondt. De har gavn af et frirum, hvor der er plads til bare at være sig selv og være med i de kreative aktiviteter i det omfang og tempo, de magter.

ET FRIRUM UDEN FORVENTNINGER

I Den Rullende, som de kalder tilbuddet, stiller man et minimum af krav til deltagerne. Anna Birkholm, der er projektkoordinator, fortæller:

”For os er det egentlig ikke vigtigt, hvad deltagerne kommer med i bagagen og hvorfor. Vi mødes som mennesker om det, vi har lyst til at lave sammen. Vores deltagere er en gruppe af mennesker, der er vant til at blive målt og vejret hele tiden. De er vant til at få at vide, at de er for dårlige til det ene tilbud, men for gode til det

andet, at de må få den ene ydelse, men ikke den anden. Så for os er det vildt vigtigt, at her kommer man, hvis man selv kan se sig som en del af målgruppen. Det er ikke alle mulige andre, der bestemmer det.”

En særlig kvalitet ved Den Rullende er, at der ikke er noget tilmeldingskrav. Det gælder både tilbuddet på hospitalet og i Kompetencehuset: ”Det afhænger simpelthen af dagsformen for den her målgruppe, om de orker at møde op,” fortæller Anna. ”Mange føler, at det er et pres at skulle tilmelde sig på forhånd, da det kan skabe en forventning om at skulle møde op og præstere. Derfor kan deltagerne frit vælge at komme og gå, alt efter hvad de magter den pågældende dag. Jo mere vi kan italesætte, at det er okay at have en dårlig dag, jo bedre. Det er et spænd. Vi gør meget ud af, at vi ikke skal tale om sygdommen, men det er overhovedet heller ikke tabuiseret. Alle i rummet ved godt, at alle er der, fordi de har nogle udfordringer,” understreger hun.

På hospitalet foregår aktiviteterne i et område, som deltagere og ansatte har døbt ”det lyserøde område” på grund af farven på væggen. Her er der hver gang en faglærer, en musiker og en peer til stede. Faglæreren understøtter deltagerne i det kreative, og musikeren indleder med fællessang. ”Det er en god måde at starte timerne på, fordi det skaber en følelse af samhørighed og fællesskab,” fortæller Anna. Den peer-ansatte er uddannet til at understøtte recovery-processen hos patienter og har derudover person-

Alexander lever med PTSD og det godt kan larme lidt i hovedet. Men det kan keramikken slukke, og når han sidder med leret, glemmer han verden uden for.

lige erfaringer, der minder om dem, som patienterne kæmper med. Derfor kan en peer bidrage med en anden forståelse for deltagerne og deres liv, end læger og sygeplejersker kan.

SLUKKER FOR ANGSTEN

Alexander på 34 år er en af dem, som deltager fast i keramikværkstedet i Den Rullende og har gjort det i et halvt år. Han har dyrket keramikken meget før i tiden, men ikke i de seneste 10 år. "Det giver mig ro indeni," fortæller han. "Jeg glemmer verden udenfor." Alexander har med egne ord levet et kaotisk liv, som stadig kan tynde ham den dag i dag. Men det kan han glemme han for en stund, når han tager ned og laver keramik, som er noget, han glæder sig til hver mandag. Før Alexander faldt over forløbet på Den Rullende havde han ikke set muligheden for at lave keramik nogle steder, så han er "lykkelig over at have fundet det her." Alexander lever med PTSD og bipolar lidelse, og særligt PTSD'en kan godt larme lidt i hovedet. Det har han prøvet at slukke blandt andet med alkohol og hash, men det virker ikke, fortæller han. Til gengæld kan keramikken slukke for det. Derfor har Alexander også fået lov at tage nogle klumper ler med hjem, så han også kan hive det frem derhjemme, når han mærker et behov for det.

SMÅ SUCCESER OG STORE BETYDNINGER

Nogle aktiviteter er faste, som for eksempel smykkeværksted og keramik, som begge foregår en gang om ugen. Andre dage varierer aktiviteterne imellem maling, broderi og andet. Anna under-

streger vigtigheden af, at aktiviteterne ikke er for børne-agtige, men heller ikke for komplekse:

"Når vi er i psykiatrien især, er der oftest ikke det store overskud, så hvis der er for mange beslutninger, der skal tages, taber vi vores deltagere på gulvet. Samtidig er det vigtigt for os at sige, at vi har med voksne mennesker at gøre, så håndværket må gerne højnes lidt."

Aktiviteterne er tilrettelagt sådan, at de giver mulighed for succesoplevelser. Mange deltagere laver små kort, lædernøgleringe eller armbånd til deres kære, som en måde at give noget tilbage på. "Mange af de her mennesker er et sted i livet, hvor de føler, at de er lidt til besvær for deres nære. Det her med at lave gaver hjælper dem med at kunne give noget igen," siger Anna.

Noget, der er kommet bag på hende, er, hvor mange grin man kan høre rundt omkring, når aktiviteterne foregår: "Vi er lykkedes med at få lavet en åben og ikke-stigmatiserende stemning, og det synes jeg er fantastisk, for jeg tænker ikke der er så meget at grine af på sengeafsnittene."

Netop den åbne og accepterende stemning, der bliver skabt i fællesskabet mellem deltagere og ansatte, kan Liv nikke genkendende til. Liv deltager ligesom Alexander i Den Rullendes kreative aktiviteter i Kompetencehuset og har gjort det i et halvt års tid. Hun har stort set været tilknyttet psykiatrien i hele sit liv, og til daglig er hun museumsinspektør på et lille lokalhistorisk museum. Liv fortæller om en dag til keramik, hvor et lysstofrør i loftet begyndte at blinke og blev ved og ved:

"Det sanseindtryk var bare for meget for mig den dag. Havde jeg været på arbejde, ville jeg have prøvet at lade som om, at det ikke gik mig, og at jeg sagtens kunne abstrahere. Men jeg fik sagt det højt til de andre i rummet, og der var ingen, der synes det var mærkeligt, eller som ikke forstod mig", fortæller hun. Den episode fik

Liv til at indse, hvor ofte i hverdagen hun har gået og holdt sig tilbage og ikke talt højt om sine behov for ikke at virke besværlig. "Men jeg tror på, at det kan skabe ringe i vandet i ens liv, når man får sagt noget højt som er svært og opdager, at det ikke er farligt. Så tør man måske at gøre det en anden gang også."

FOR ALLE ER SJÆLDENT FOR ALLE

Vi har en tendens til at tro, at de tilbud vi som samfund anser for at være for alle, i realiteten ofte ikke er det. Det har Anna indset: "Der er andre tilbud i Aarhus, der som os har kreative aktiviteter og som i princippet er for alle. Men man skal booke i rigtig lang tid i forvejen, hvilket gør det næsten umuligt at deltage, hvis man for eksempel er ind og ud af indlæggelse. Og så koster det oftest penge, og selvom det ofte ikke er meget, kan det stadig have en betydning for mange. Der er en hel gruppe borgere, der er udelukket fra alt det, vi tænker, at alle kan være med til. Det, vi laver hernede på skolen, er jo egentlig et kreativt tilbud, som alt muligt andet, men

"For os er det egentlig ikke vigtigt, hvad deltagerne kommer med i bagagen og hvorfor."

Anna Birkholm

bare i nogle rammer, der gør, at det faktisk er til at være i for de mennesker, som oftest er udelukket.”

Anna mener, at vi som samfund har en privilegieblindhed i forhold til reel inklusion. Vi har en tendens til, at vi bare åbner dørene og siger, at alle er velkomne, men uden egentlig at have gjort os konkrete overvejelser om, hvad der skal til for at alle reelt kan deltage og føle sig velkomne. ”Folk har jo forskellige behov og udfordringer. Min oplevelse er, at rigtig mange af de deltagere, vi har, føler sig til besvær i det almindelige samfund. For mange af deltagerne kan det være en udfordring bare at træde ud ad døren. Selv når jeg tilbyder at møde dem ved busstoppestedet, kan det være for svært. Også selvom de kan have en busstøtte, venner eller familie med.”

Den erfaring har fået Anna og hendes kolleger til at brygge på idéen til et følgeskabsfrivillignetværk, hvor frivillige kan støtte deltagerne netop i forhold til de ting, som ofte er usynlige for os andre: ”Det er et meget godt eksempel på, hvor mange overvejelser, man skal tage stilling til, før man kan sige, at noget er for alle,” understreger hun.

MÅDEN VI MØDER HINANDEN PÅ

For mange af deltagerne er det hverdag hele tiden at skulle forholde sig til deres udfordringer. Mange af deltagerne er vant til at blive mødt med spørgsmålet om, hvad de fejler, som det allerførste: ”Der kan vi se,” fortæller Anna, ”at når vi møder dem, som vi ville møde enhver anden, vi mødte på vores vej, så sænkes skuldrene, og der kommer øjenkontakt. Det virker jo helt banalt, men det har været den største læring. Vi kan sidde og snakke om hverdagen uden at have nogen idé om deres baggrund. Vi kommer som et frisk pust udefra. Selvom de er indlagte, så er de ikke patienter i de to timer, vi sidder sammen med dem. Der er de deltagere som os andre, så vi mødes som lige.”

Mange af de indlagte glæder sig til deres udskrivning, men er også bange. Derfor er Anna og hendes kolleger begyndt at eksperimentere med goodiebags til de indlagte, som de får op til en udskrivning. Goodiebag'en indeholder en invitation til at fortsætte i Den

For Liv har det at komme i Den Rullende Daghøjskole betydet, at hun ikke er bange for at virke besværlig ved at sige sine behov højt.

Rullende bare på daghøjskolen i stedet. Det skaber en tryghed, fordi der er nogle ansigter, de kender, og fordi de ved, at de er velkomne.

”Vi bliver hele tiden klogere på, hvordan vi bedst møder deltagerne,” siger Anna. ”Det er meget mere end bare at åbne dørene, og så kommer folk selv. Der skal virkelig opbygges en tillid. Vi kunne have valgt at uddelegere arbejdet på hospitalsforløbet til fast plejepersonale, men deltagerne bliver ved at give udtryk for, hvor vigtigt det er, at det er os udefra. For mange repræsenterer vi fra Den Rullende en bro til civilsamfundet, et lille skridt tilbage mod det almindelige liv.” ■

DEN RULLENDE DAGHØJSKOLE

Den Rullende Daghøjskole udspringer af Daghøjskolen Kompetencehuset og er et samarbejde mellem Kompetencehuset og Aarhus Universitetshospital Psykiatrien. Formålet med indsatsen er at understøtte recovery-processen hos psykiatriske patienter under og efter et indlæggelsesforløb. Projektet er etableret med støtte fra Velux Fonden. Psykiatrien Aarhus Universitetshospital har valgt at fortsætte samarbejdet med Kompetencehuset i 2025, og har fundet egne midler til en videreførelse af de kreative tilbud på sengeafsnitene.

En øjenåbner – Foras Undervisertræf

Foras Undervisertræf er et nyt inspirationsstilbud til undervisere. Det første af slagsen blev afholdt i sensommeren, hvor undervisere fra Foras medlemsforeninger- og skoler rundt om i landet mødtes til en dag fyldt med workshops, oplæg, inspiration og gensidig erfaringsdeling.

Af Rikke Vium Madsen, udviklingskonsulent i Fora

Sammen med omkring 20 undervisere fra hele landet mødte Foras nye bestyrelsesleder Elsebeth Gerner Nielsen op til Foras første Undervisertræf. Træffets tema var flow, som betegner den tilstand der kan opstå, når man fordyber sig i en aktivitet og mister fornemmelsen for tid og sted. Elsebeth indledte sin velkomsttale med ordene:

”I dag ved vi blandt andet med udgangspunkt i flow-teorien, at håndværk bidrager til vores mentale trivsel og hjælper os til at finde ro – til at komme i flow. Og det er ikke kun håndværk, der bidrager til bedre trivsel. Det samme gør yoga, alle vores andre bevægelsesfag og også sang. Jeg håber, at I vil være med til at kommunikere, hvordan jeres fag faktisk bidrager til vores mentale trivsel.”

SOM EN BLOMST DER FOLDER SIG FULDT UD

Lektor og ekspert i flow, leg og positiv psykologi, Hans Henrik Knoop, overtog ordet efter bestyrelseslederen. Han introducerede dagens tema med et oplæg om flow – ”optimaloplevelsens psykologi”:

”Intet af det bedste i livet er kendetegnet ved distraktion. De bedste oplevelser er tværtimod typisk fordybende, nærværende, tilstedeværende, koncentrerende, i flow. Det at være i flow er dermed også en afgørende kilde til trivsel – det vil sige kilde til at folde sit potentiale fuldt ud, i et blomstrende liv, som allerede Aristoteles kaldte det. Og når man ser hvor smukke blomster kan være, er det ikke overraskende, at de ofte bruges som metaforer for trivsel.”

Under flow bliver aktiviteten et mål i sig selv og må gerne fortsætte – den bliver pausen i sig selv. Det talte ind i eftermiddagens workshops, som inviterede deltagerne til en praktisk indføring i flow.

FLOW I CRAFT, NATUR OG YOGA

Eftermiddagen bød på tre workshoprunder med fokus på craft, natur og yoga, alle bundet sammen af oplevelsen af flow.

Eva Holm, leder af værksteder og udstilling ved Kulturmaskinen i Odense, inviterede til at opleve flow gennem arbejdet med viklebillede. Deltagerne skabte både viklebilleder i fællesskab og individuelt. De blev også inviteret til at arbejde i stilhed undervejs.

Simon Høegsmark, direktør i og stifter af virksomheden ViNatur, indbød til en tur ud i det grønne. Siddende på græsset med udsigt til smukke, gamle træer, fik deltagerne en praktisk indføring i naturens helbredende kræfter. Deltagerne genbesøgte gennem fortælling blandt andet en af barndommens stærke naturoplevelser.

Maj Ingemann-Molden, leder af YOGA HUSET i Aalborg og ekspert i at ”følge flowet”, stod for workshoppen med fokus på yoga. Her blev deltagerne guidet igennem en yogasession ligeledes med fokus på at komme i flow.

DET SAGDE DELTAGERNE

Stemningen var helt i top, der var stor interesse for flow-temaet, og der blev netværket på kryds og tværs. Flere gav udtryk for, at Undervisertræffet var en god mulighed for at sparre med kolleger, som man ikke nødvendigvis ser så meget i det daglige.

”Jeg er typen, der skal hjem og prøve det jeg har oplevet af, i praksis. Der er blevet talt en del om betydningen af fordybelse og engagement i dag, som jeg vil tage med mig hjem. Det er en utroligt spændende tanke at arbejde med. Man skal, som underviser, have en struktureret og relativt fastlagt plan til forløbet af et projekt/kursus, hvis man gerne vil have folk i den her flow-tilstand, og det er en ny dimension til min rolle, som jeg er spændt på at prøve af,” sagde Mitzi Nielsen, som underviser i syning og broderi hos Verving Husflid.

Mitzi Nielsen, underviser hos Verving Husflid.

Udover det faglige program var der plads til kreativ hygge, netværk og gode snakke på Foras første undervisertræf.

Karin Bloch-Bergstedt underviser i syning hos FOKUS Folkeoplysning. Også hun fik inspiration, hun ville tage med sig hjem:

”Jeg kan gå hjem og bruge programmet. Jeg føler mig utroligt inspireret af foredraget om optimaloplevelsens psykologi. Tilstanden flow er ikke ny for mig, men begrebet havde jeg ikke mødt før i dag. Det var en øjenåbner. Jeg havde slet ikke set, at der var så mange sammenhænge på tværs, som der er. Det var rigtig interessant – kom med noget mere!” ■

Karin Bloch-Bergstedt, underviser hos FOKUS Folkeoplysning.

UNDERSISERFOLDER

Foras medlemsforeninger og -skoler kan nu byde undervisere velkommen med en ny folder med generel information om, hvad det vil sige at undervise i en aften-skole og hvilke forhold, problemstillinger og regler, man som underviser bør være opmærksom på.

Underviserfolderen kan findes på fora.dk

FORAS UNDERSISERTRÆF

Undervisertræffet er et nyt fagligt inspirationstilbud til undervisere, der er ansat i Foras medlemsforeninger, på tværs af fagligheder. Foras første Undervisertræf havde temaet flow, og blev afholdt den 30. august 2024 i naturskønne omgivelser på Hornstrupcentret Vejle.

Fra folkeoplysning til **samfundsdeltagelse** – inklusion i praksis

Tre skoleledere fra Fora-skoler deler deres perspektiver på inklusion. Fra folkeoplysningens rolle i at støtte sårbare kursister, over udfordringer med at inkludere indvandrerkvinder på arbejdsmarkedet, til særlige undervisningstilbud for borgere med fysiske og psykiske udfordringer.

Inge Lindqvist, skoleleder i Fora Hvidovre

Inklusion lyder stort og står gerne i hen-sigtserklæringer og skåltaler. Men i praksis oplever vi den i folkeoplysningen, når vi hører, hvordan underviseren lige har et ekstra øje på en svag kursist, eller de øvrige kursister skiftes til at hente en medkursist, som ikke rigtig kommer af sted på egen hånd. I vores Ordblindeundervisning er inklusion en grundpille, da undervisningen er individuel og der udvises meget stor rummelighed hos lærerne og blandt de øvrige kursister. Vi hører igen og igen, at vores lille 'håndholdte' tilbud motiverer og fastholder de kursister, som har dårlige skoleoplevelser i bagagen. De føler sig set og hørt – og vi synes det er en lærerig fornøjelse at møde den meget blandede gruppe af oftest mere modne mennesker, som får mod på at knække koderne og gå ind i nye opgaver på jobbet eller i fritiden. Senest har en gruppe kursister foreslået og deltaget i en skriveworkshop for at skrive deres erindringer – og det er folk, som i hele deres liv har undgået at udtrykke sig skriftligt. Inklusionen gælder både alder, baggrund, etnicitet og forskellige slags udfordringer – og nøglen er engagerede og rummelige lærere, som vi støtter med et godt, fagligt miljø og rum til selvstændig udfoldelse.

Lone Yolal, forstander i Daghøjskolen for Indvandrerkvinder

En stor del af vores elever, som er indvandrerkvinder og flygtningekvinder, er enten isoleret fra arbejdsmarkedet eller har ikke fået fodfæste på arbejdsmarkedet endnu. Mange kæmper en desperat kamp for at komme i betragtning til at få lov til at arbejde, og de fleste af vores kursister, som er i arbejde, har relativt få timer. Flere har også delt arbejdstid, forstået på den måde, at de går på arbejde om morgenen og så går de på arbejde igen sent om aftenen, typisk i servicesektoren og oftest er det rengøring. For de af vores elever, der kommer med lange uddannelser med sig fra deres hjemland, er det et stort problem, at de taber deres arbejdsidentitet, når de kommer til Danmark. De skal godkendes til at kunne arbejde i Danmark, men så skal de også op på et vist, sprogligt niveau af dansk, før de overhovedet kan komme i betragtning til et arbejde. Og det til trods for, at vi har flere og flere internationale virksomheder i Danmark, hvor man faktisk har et arbejdssprog på engelsk. Det er grotesk, at man står og skrider på arbejdskraft i det danske sundhedsvæsen, men ikke tager nogen af dem, der er her, som gerne vil, og som har uddannelsen til at kunne varetage arbejdet. Jeg forstår godt, at man for eksempel som sygeplejerske ikke skal have fuldt ansvar før man mestrer det danske sprog helt, men kunne man dog ikke tænke lidt ud af boksen for at få folk inkluderet og i gang?

Vera Andersen, skoleleder i FO Nordfyn

I FO Nordfyn synes vi det er vigtigt at tilbyde undervisning til borgere, som ikke har mulighed for at deltage på almene hold. Vi har i en del år haft bevægelsestilbud til personer med KOL, og her er vores undervisere fysioterapeuter, som arbejder med den gruppe til daglig. Mange af deltagerne har tidligere fulgt kommunens tilbud, men det kan man kun følge i en begrænset periode. Vi har erfaring med, at vores hold hjælper deltagerne til en bedre hverdag med de gener, sygdommen giver. I samarbejde med Alzheimerforeningen og Nordfyns kommune har vi de seneste år også haft et hold med fællessang for borgere med demens og deres pårørende. Mange med demens har stor glæde af at synge, fordi det ofte er nemmere at huske sange – også selv om alt andet er glemt. Holdet ledes af en sangpædagog og en pianist. Vi har valgt, at hver deltager må have en pårørende med uden beregning. Det skaber tryk og deltagerne nyder at have en god oplevelse sammen. Vi har flere tilbud på tegnebrættet målrettet andre handicapgrupper. Et af dem er H.C. Andersen-fortælling, som ikke er igangsat endnu, men som vi tænker skal målrettes personer med fysiske og psykiske diagnoser. Vi håber det kan hjælpe den målgruppe, som ofte ikke selv magter at læse, med at få forøget selvværd og meningsfuldt samvær med andre. ■

Frihedens vej er dialogens vej

Vi skal være meget bedre til at være nysgerrige på vores uenigheder og se dem som styrker, frem for som noget besværligt, der skiller os ad. Det mener Özlem Cekic, der er overbevist om, at vi ville have et mere frit samfund, hvis vi var mere tolerante – også over for dem vi er dybt uenige med.

Af Molly Christensen, kommunikationskonsulent og redaktør i Fora

Tidligere i år kunne Foreningen Brobyggerne – Center for dialogkaffe fejre fem års fødselsdag. Og her, fem år efter foreningens oprettelse, kan det stadig overraske foreningens stifter og generalsekretær Özlem Cekic, at insisteren på dialog bliver set som noget kontroversielt.

”DU DRIKKER IKKE ENGANG KAFFE”

Özlem fik ideen til dialogkaffe i 2008. Hun havde på daværende tidspunkt i lang tid modtaget hademails fra mennesker, hun ikke kendte, men som havde set sig sur på hende som politiker og offentlig person. Ud fra sin undren over det had, hun blev mødt med i sin mail-indbakke, inviterede Özlem menneskerne bag beskederne på kaffe, og forsøgte at få en dialog i gang trods uenighederne. Det var de møder, der skulle udvikle sig til det succesfulde projekt dialogkaffe, som Özlem siden har holdt utallige foredrag om, været meget i medierne med, og udgivet to bøger om. Da Özlem havde været rundt i landet og drikke dialogkaffe i et stykke tid, sagde hendes gode ven og samarbejdspartner, den nu afdøde overrabbiner Bent Melchior: ”Det går ikke, at du render rundt som ene kvinde og drikker al den dialogkaffe, når du ikke engang drikker kaffe.” Özlem genfortæller Melchiors ord med et smil. ”Han fik mig til at indse, at jeg måtte organisere arbejdet”. I 2019 dannede de sammen med en række andre kendte danskere foreningen Brobygger.

Et arbejde, der har sat det ultimative formål at forebygge vold og trusler. ”Det må altid være det overordnede, allervigtigste formål i et demokrati,” understreger Özlem. ”Er der noget, der ødelægger

”Vi kan i et demokrati ikke være tolerante over for vold og trusler. Dem bliver man straffet for. Samtidig har jeg den holdning, at vi skal gøre en indsats for at tale med de mennesker, der har brugt vold og trusler, når de har aftjent deres straf,” siger generalsekretær for Foreningen Brobyggerne Özlem Cekic.

dialogen, så er det volden. Og det værste, der kan ske for et demokrati er, at volden tager over. Konflikter må løses med ord og argumenter.”

TOLERANCE ER EN SMERTEFULD PROCES

Vi lever i en tid, hvor polariseringen vokser, og forskellighederne mellem os tegnes hårdt op blandt andet i medier og i politik. Krige, kriser og konflikter er nogle af de helt store faktorer, der er med til at grave grøfter. Og her spiller internettet en stor rolle, mener Özlem. ”Alt kommer meget tæt på, fordi vi kan følge med online. Vi kan holde øje med, hvad der sker i Mellemøsten, i Yemen og i Ukraine, og så kan vi udtrykke stærke holdninger, mens vi sidder bag skærmen. Det er nemmere at blive uvenner, hvis man ikke mødes i virkeligheden og gør en indsats for at lære hinanden at kende, eller kommer hinanden ved, når man sidder ved siden af hinanden på biblioteket eller på læsesalen,” siger hun.

”Brobygning handler om at fremme dialogen, tolerancen og forbindelsen mellem mennesker. Ikke om konsensus. Men nogle gange kommer der jo konsensus,” bemærker Özlem. ”Man skal forestille sig det som en fysisk bro, som dem, der binder to byer sammen.

” Konflikter må løses med ord og argumenter. ”

Özlem Cekic

Brobyggerholdet til foreningens fem års fødselsdag i august.

Nogle gange kører man over broen og opdager, at solen skinner mere på den anden side, eller man finder kærligheden derovre. Andre gange bliver man bekræftet i, at byen man kom fra, var meget bedre. Men der er jo altid en lille risiko for, at man ikke har ret. At verden ser lidt mere nuanceret ud på den anden side, at der var nogle blinde vinkler, man ikke havde set. Enten kan vi blive klogere sammen, ellers kan vi blive bekræftet i de værdier vi har. Begge dele er okay. Succeskriteriet for brobygning er ikke enighed, men en større tolerance for forskellighed.” Det er dog sværere, end det lyder.

“ Enten kan vi blive klogere sammen, ellers kan vi blive bekræftet i de værdier vi har. ”

Özlem Cekic

”Alle synes, dialog er en god idé, indtil det går op for dem, hvad det kræver. Det er fornemt nok at være tolerant over for det, man kender, det man støtter, det man er. Men kan man være tolerant over for de værdier, levemåder, traditioner, holdninger, man ikke støtter, dem man måske også foragter? Hvis man kan det, så kan man få et samfund, som vil være enormt frit. Tolerance er en meget smertefuld proces. Men kan man rent faktisk være det, så er belønningen også mere frihed.”

START I DET SMÅ

Men findes der så ingen grænser for brobygning? Findes der nogen, der er så intolerante og uden for det acceptable rum, at det er meningsløst eller lige frem uetisk at forsøge at bygge bro til dem? Ja. Der er en grænse, mener Özlem; og den går ved lovgivning.

”Jeg støtter en retsstat. Vi kan i et demokrati ikke være tolerante over for vold og trusler. Dem bliver man straffet for. Samtidig har jeg den holdning, at vi skal gøre en indsats for at tale med de mennesker, der har brugt vold og trusler, når de har aftjent deres straf. Hvordan skal vi ellers forhindre, at det sker igen?”

FORENINGEN BROBYGGERNE

Brobyggerne – Center for Dialogkaffe arbejder for at fremme dialog og demokratiske samtaler i Danmark. Foreningen tilbyder initiativer i uddannelsessystemet og på arbejdspladser for at lære håndtering af konflikter gennem dialog. Derudover etablerer Brobyggerne konstruktive og kritiske debatter landet over, hvor de bringer uenigheder sammen i samtalen. Læs mere på brobyggerne.dk

Det er især i dagligdagen, at vi kan øve os på at være mere inkluderende og åbne over for dem, der mener noget andet end os selv. Det kan være så lavpraktisk som at tolerere, at der er nogen, der holder med et andet fodboldhold eller stemmer noget andet end os. Et studie fra Københavns Universitet viser, at omkring 40% af danskerne ikke ville bo ved siden af en nabo, som de vidste stemte anderledes end dem selv.

”Hvordan skal vi skabe fred i verden, hvis vi er i krig med vores nærmeste? Vi er nødt til at gøre en større indsats for at forstå hinanden. Det betyder ikke, at vi skal være enige eller at vi nødvendigvis legitimerer den andens synspunkt. Men en større forståelse gør, at der er en chance for, at vi på en eller anden måde får stærkere forbindelse til hinanden, en større forståelse for det andet menneskes livsvilkår og holdninger. Den forståelse ser jeg som helt afgørende for demokratiet,” siger Özlem.

ET SÆRLIGT ANSVAR

Folkeoplysningen og højskolebevægelsen er med til at danne grundlaget for oplysning i Danmark og er simpelthen søjlerne i demokratiet, mener Özlem. Så meget desto vigtigere er det, at man ikke blot prædiker tolerancen, men at man også efterlever den, at man for eksempel i frivilligverdenen giver plads til, at der er forskellige tilgange til tingene.

”Man må praktisere det, ikke blot tale om det,” siger Özlem. ”Demokrati og oplysning ser jeg som højskolebevægelsens og folkeoplysningens store formål. Folk tilslutter sig det demokratiske fællesskab, når de tilslutter sig folkeoplysningsfællesskaberne. Det er skolernes opgave at samle forskellige mennesker og få dem til at synge sammen, dele et måltid sammen. Det bygger flere broer, og det er med til at forebygge polarisering, fordomme og fjendebilleder. På den måde er højskolebevægelsen med til at styrke sammenholdet og demokratiet. Mange tror, at fred er fravær af konflikter. Men nej; fred er, når vi har lært at leve side om side med vores forskelligheder.”

Oven på folkeoplysningens store betydning for demokratisk dannelse, påhviler der et stort ansvar.

”I bevægelser som den folkeoplysende og mange af de andre stærke værdifællesskaber som miljøbevægelsen, politiske partier osv., er der desværre en tendens til ofte at dele hinanden op i gode og dårlige.

ÖZLEM CEKIC

Özlem Cekic er stifter af og generalsekretær i Foreningen Brobyggerne – Center for Dialogkaffe. Hun er tidligere folketingsmedlem for Socialistisk Folkeparti.

Der er det ekstremt vigtigt, at man som frivillig eller ansat, er nysgerrig og søger dialogen. Det var jo det, Grundtvig var optaget af: Der skulle være tankefrihed, ytringsfrihed og skrivefrihed. Jeg plejer at sige, at man skal kigge på den forsamling, man er en del af. Hvis de ligner en selv, så er der ét problem, og det er arrangøren. Præsten taler i forvejen til de frelste. Man er nødt til at stoppe op og se om man har mangfoldighed nok. Det bliver man også nødt til i aftenskolerne.”

“ *Man må praktisere det, ikke blot tale om det.* ”

Özlem Cekic

POLITIKERNE VIL GERNE HAVE FORENINGERNES VIDEN

Özlem opfatter samarbejdet mellem foreninger og lokalpolitikere som utroligt vigtigt, når der skal arbejdes med udfordringer med inklusion og polarisering. Og så mener hun, at der ofte tegnes et fjendebillede af politikerne, som giver dem et dårligere ry, end de fortjener.

”Det kræver noget at stille op til et offentligt embede, arbejdsbyrden er stor og særligt lokalpolitikeres løn er ikke særligt høj. Vi skal huske, at de faktisk er meget afhængige af at borgere kommer til dem med input og ideer – ikke kun med problemerne. De vil gerne have bud på løsninger og have hjælp til at finde dem. Derfor er det vigtigt at foreninger inviterer politikerne ind i deres rum. Så kan samarbejdet virkelig batte og gøre en forskel i sidste ende. Politikere kan også bringe noget økonomi ind i samarbejdet og dermed hjælpe foreningerne til at være med til at sætte større præg på lokalsamfundet.” ■

Foto: Bente Foged Madsen

Brobyggeruddannelsen er udviklet med støtte fra Nordea-fonden og Folketinget. Uddannelsen er for dem, der er fagligt og/eller personligt optaget af demokratisk deltagelse og af, hvordan brobygning kan bidrage til bedre dialog og debat. Her holder Özlem oplæg som del af Brobyggeruddannelse-weekend i Roskilde.

Vi gør det ikke **for** nogen,
men **med** hinanden

Foto: Vaskeriet

I Sager der Samler kan borgere komme med deres gode ideer til initiativer og blive del af et fællesskab, hvor man sparrer, hjælper og bakker hinanden op i at skabe forandring i samfundet.

Af Henriette Corvinus, foreningskonsulent i Fora

I 2012 gik fem mennesker sammen om at grundlægge Sager der Samler: En forening skabt ud fra ønsket om at anvende deres faglige kompetencer til at skabe værdi i mellemrummet mellem samfundets offentlige og private institutioner - og borgerne. Formålet var at etablere et fællesskab af hverdagsaktivister, som tager fat på de store udfordringer i samfundet.

EGEN VIRKELIGHED, ØJENHØJDE OG FRIHED

Hvad ville du engagere dig i, hvis du kunne? Det er spørgsmålet som i mere end 12 år har inspireret folk til at deltage aktivt og bidrage med deres tid og energi, fortæller medstifter af Sager der Samler Kristin Birkeland. "Til at starte med tænker folk ofte, at de ikke har tid, mod eller penge nok til at starte den sag op, som de drømmer om. Men alt det kan fællesskabet hjælpe med. Vi bakker

hinanden op og giver hinanden mod, netværk og viden," forklarer hun. "Det handler om at se hinanden, finde hinanden og være rollemodeller for hinanden."

Sager der Samler kalder sig et "kulturhus for demokrati i handling" og har tre dogmer. Det første, "egen virkelighed", handler om at starte hos sig selv og i sin egen livssituation. Så har man gode forudsætninger for at lykkes, fordi man altid har ekspertise på sit eget liv. Derfra kan man være med til at skabe noget til gavn for både sig selv og andre. Det andet dogme handler om "øjnehøjde." Kristin formulerer det sådan, at de i Sager der Samler "aldrig gør noget for nogen, men med hinanden". Det tredje dogme er "frihed": Frihed til at starte der, hvor man kan - uden at bede om lov, og uden at bede om penge. Kristin uddyber: "Der er mange, som sidder og venter på tilfaldelse og penge, før de går i gang, og i ventetiden mister de kreativiteten. Olafur Eliasson har sagt, at en idé er bare en idé, indtil den får krop, arme og ben, og får en konsekvens i samfundet. Vi er nødt til at 'skabe krop' til vores idéer for at prøve dem af, og der er ufatteligt meget viden, der går tabt, hvis vi bare sidder og venter."

GENNEM AARHUS PÅ HJUL

Et godt eksempel på flere af dogmerne er initiativet Tour on Wheels, som er startet af Ulla Søberg Jakobsen, der er kørestolsbruger. Tour on Wheels giver normalt gående muligheden for at opleve en tur gennem Aarhus' gader i en kørestol. På turen får man indblik i, hvordan det er at bevæge sig i byens rum som kørestolsbruger. "Da Ulla fra Tour on Wheels kom til os, slog vi os sammen med hende, lærte af hende, og skabte noget i fællesskab med hende - ikke for hende," siger Kristin. Alle politikerne i Aarhus Byråd har været med Ulla på tur rundt i byen og har efterfølgende fået en rapport med sig hjem om, hvor i byen, det er nemt at være kørestolsbruger, og hvor det ikke er. Det var Ullas eget liv, som blev udgangspunkt for at give viden til kommunalpolitikere om livet i Aarhus som kørestolsbruger.

MASTERCLASSES

Sager der samler har for nylig startet *masterclasses* for demokratisk værtskab for at brede deres viden og erfaring gennem 12 år ud til andre. På den måde har skaber de et fælles sprog og en fælles faglighed med frivillige og medarbejdere fra andre områder som fx boligsociale indsatser, biblioteker og frivilligcentre.

TÆT PÅ SAGERNE OG PÅ HINANDEN

Hver mandag holder de morgenmøde i Sager der Samler, og her kan man komme frit som det passer for én på dagen, hvis man er tilknyttet til en sag eller ønsker at starte en op.

”Der er også ofte nogen, som laver frokost til fællesskabet, så spiser vi sammen, og man kan bruge tiden til at få hjælp eller svar på spørgsmål eller tvivl. ”Det fungerer rigtig godt med sparring hen over maden,” forklarer Kristin. ”Der er meget viden og mange kompetencer samlet på et sted som vores. Vi er et fællesskab, og det fællesskab er guld værd. Vi har skabt en kultur, hvor folk ved, at de fungerer som værter for hinanden - at vi ikke er et serviceorgan, men at vi skaber stedet sammen. Hvor vi skaber demokratisk iværksætterier.”

MERE END BARE ET VASKERI

Et andet eksempel på en sag, der har fået stor succes, er den socio-økonomiske virksomhed Vaskeriet. Det er startet af pædagogerne Pia og Katrine og tre mennesker med udviklingshæmning. Sagen startede egentlig med en deltagelse i DHL-stafetten, men de syntes ikke, at det var nok med aktivitet én gang om året. De ville lave en hverdagsaktivitet, og da gruppen af mennesker med udviklingshæmning godt kunne tænke sig et arbejde, blev det starten på Vaskeriet i Brabrand, fortæller Kristin. Ingen af initiativtagerne boede selv i Brabrand Boligforening, men direktøren for boligforeningen syntes, ideen var så god, at de fik tilladelse til at starte Vaskeriet i et af boligforeningens vaskerier.

”Mange beboere følte sig utrygge ved at færdes i området, men en sidegevinst ved, at der kom liv i Vaskeriet var, at det gav mere trykthed til området. Samtidig udviklede menneskerne med udviklingshæmning sig helt fænomenalt,” siger Kristin. ”Det største ønske hos en af de udviklingshæmmede medarbejdere var et job hos McDonalds. Det fik han efter at have været ansat i Vaskeriet.” Udover at køre Vaskeriet i det daglige, har de også for nylig skabt en have på stedet.

”De er meget selvstændige og drager meget omsorg for hinanden. Et eksempel er, at når det om vinteren kan være vanskeligt at tage tidligt afsted i mørket for at komme på arbejde, så starter de ikke, før solen står op,” fortæller Kristin. ■

Tour on Wheels giver gående muligheden for at opleve Aarhus' gader fra en kørestolsbrugers perspektiv.

SAGER DER SAMLER

Sager der Samler er en ramme omkring selvorganiserede initiativer fra borgere. Formålet er at gøre det lokale engagement til en drivkraft i omstillingen til et mere menneskeligt, bæredygtigt og demokratisk samfund. Mange engagerer sig ud fra en oplevelse af at være marginaliseret i en eller anden grad. Nogle udvikler deres sager som frivillige, nogle bliver iværksættere og andre gør deres sager til platforme for et politisk engagement. Der er stor forskel på omfanget af initiativerne. Nogle er små projekter, som involverer få personer, mens andre får stor gennemslagskraft og er i visse tilfælde med til at sætte en national agenda. Læs mere på sagersamler.dk/sager

FINANSIERING

Sager der Samler er finansieret gennem egenindtægter, det vil sige medlemskontingenter og inspirationsoplæg, der dækker huslejen og et kommunalt tilskud, der bidrager til lønomkostninger i forbindelse med det daglige værtskab. Aktiviteter gennemføres primært gennem frivillighed. Initiativerne, der opstår i Sager der Samler har deres egen uafhængige foreningsdannelse og økonomi. Enkelte er blevet store og landsdækkende, fx. har Social Sundhed, der arbejder for lighed i sundhed, lokalafdelinger i ni byer, nitten ansatte og har netop fået 25 mio. kr. fra Nordea Fonden til at styrke deres kapacitetsopbygning.

Kirstin Birkeland er medstifter af Sager der samler. Formålet var fra begyndelsen at etablere et fællesskab af hverdagsaktivister, som tager fat på de store udfordringer i samfundet, fortæller hun.

Forståelse på tværs af grænsen

Grænseforeningen har i over 100 år arbejdet med blandt andet at skabe forståelse for og kendskab til et område, der historisk har været præget af krige og konflikter, nemlig grænselandet mellem Danmark og Tyskland. Læs her hvordan foreningen i dag går til opgaven med deres unge korps af ambassadører.

Af Kasper Elkjær, kommunikationskonsulent i Fora

Grænseforeningen blev stiftet i 1920, da grænsen mellem Danmark og Tyskland blev fastlagt ved en folkeafstemning, i kølvandet på 1. Verdenskrig. Foreningen er paraplyorganisation for 43 lokalforeninger og dens formål er at støtte det danske mindretal i Syd-slesvig, samt oplyse om grænselandet, kulturene der mødes og hvordan man i området er gået fra fjendskab til venskab.

”Helt grundlæggende er vores opgave at sikre, at mindretallet ikke bliver glemt.” ”At danskerne ved, at der er et mindretal, og nogle historier i grænselandet, som faktisk har betydet rigtig meget for hele Danmarks udvikling,” fortæller Gunvor Vestergaard, der er pædagogisk konsulent i Grænseforeningen, og som sidder med de ungdomsrettede oplysningsindsatser i foreningen.

ELEVER SOM AMBASSADØRER

Én af måderne de gør det på, er med et korps af elevambassadører. Det består af gymnasieelever fra de to danske skoler i Tyskland, Duborg-Skolen i Flensborg og A.P. Møller Skolen i Slesvig, samt det tyske gymnasium, Deutsches Gymnasium für Nordschleswig, i Aabenraa. Det startede egentlig på Duborg-Skolen, hvor en række

lærere havde opdaget, at mindretallets unge gik rundt med en række spørgsmål om deres egen splittede identitet og historie. Derfor etablerede man Elevambassadørerne, hvor de unge blev klædt på til at fortælle andre unge i Danmark, om hvad det vil sige at komme fra et mindretal i grænselandet.

”De unge ville blive tvunget til at forholde sig til spørgsmål som: ’Hvem er jeg egentlig? Hvad er min baggrund? Hvorfor er jeg her?’” forklarer Gunvor. ”Så de ville kunne gå ud og fortælle danske unge deres personlige historier. Vi tror på, at når man møder hinanden, og især når man møder hinanden som rimelig jævnaldrende, så giver det et indblik og en anden forståelse, fordi man i højere grad kan spejle sig i tingene.”

De unge bliver typisk rekrutteret af lærere på de tre gymnasier i grænselandet, når de starter i 1. g. Derefter bliver de samlet til teambuilding, hvor de kommende ambassadører lærer hinanden at kende på tværs af skolerne, imens et par af de erfarne elever kommer og fortæller mere om, hvad det indebærer at være ambassadør. Derefter følger et kursus i Danmark, hvor de unge bliver klædt på til at fortælle om grænselandet og deres egne historier, og hvordan de indleder en dialog om det med unge, danske elever.

SAMARBEJDE MED DANSKE GYMNASIER

Når Elevambassadørerne tager på besøg på en dansk ungdomsud-dannelse, er det som regel på foranledning af en lærer, der også er med til at definere hvad omdrejningspunktet vil være. Det kan for eksempel være et fag som tysk eller historie, eller et projektførløb. Elevambassadørerne tager som udgangspunkt afsted i en mindre gruppe på omkring seks elever, og mødes kun med klasser eller mindre hold, hvor dialogen reelt har mulighed for at finde sted, fortæller Gunvor:

Elevambassadørerne til folkemøde i gang med en aktivitet, hvor eleverne på scenen og publikum skulle forholde sig til forskellige spørgsmål om europæisk identitet.

Når vi begynder at lukke grænsen, som vi gør nu, med kontrol og vildsvinehegn, så får vi en tendens til at vende ryggen til hinanden igen. Og så glemmer vi, og snakker igen om de der andre på den anden side, siger Gunvor Vestergaard, der er pædagogisk konsulent i Grænseforeningen.

Foto: Lars Salomonsen

”De har nogle *icebreakers*, som kan være med til at sætte gang i samtalen. Og så er det centrale omdrejningspunkt deres personlige historier. Dem bruger vi meget tid på. At få dem til at beskrive deres historier og øve formidlingen med dem. Derfor lærer de noget om at stå på en scene, så de, selv som 17-årige, er i stand til at stille sig op for nogle jævnaldrende og fortælle om deres personlige historier. Derudover har ambassadørerne en række redskaber med, som de kan bruge til at lave workshops, hvor de kan sætte de danske elever i gang med at forholde sig til forskellige aspekter, om det der nu er i spil. Om det så er nationalidentitet, grænser, fordomme, mindretal eller det at være ung i grænselandet.”

Selvom Elevambassadørerne stadig tager rundt i Danmark, så har der de seneste år vist sig en ny tendens, hvor danske klasser i højere grad tager på besøg i grænselandet. For eksempel har Grænseforeningen et samarbejde med Zahles Gymnasium i København, hvor de nye Elevambassadører kommer på besøg som en del af deres kursus i Danmark. Samtidig bruger Zahles Gymnasium besøget som en introduktion til grænselandet, da de i mange år har sendt deres 1. g'ere på introetur dertil.

FORSTÅELSE PÅ TVÆRS AF GRÆNSEN

I de seneste år har den dansk-tyske grænse, og dens åbenhed, gentagne gange været aktuel, hvad end vi taler om flygtningekriser, kriminalitet eller Corona. Og på samme måde er det atter blevet aktuelt, ikke at glemme hvorfra vi er kommet; at vi i tidligere tider har været i krig med vores naboer mod syd, som i dag er blevet gode venner på baggrund af en aktiv indsats.

Foto: Gunvor Vestergaard

En gruppe nye Elevambassadører på kursus i København.

Foto: Gunvor Vestergaard

Elevambassadørerne laver workshop om grænser for gymnasieklasse på klimafolkemødet.

Eller som Gunvor siger det til slut: ”Når vi begynder at lukke grænsen, som vi gør nu, med kontrol og vildsvinehegn, så får vi en tendens til at vende ryggen til hinanden igen. Og så glemmer vi, og snakker igen om de der andre på den anden side. Men når den ikke er der, og vi vender os om og går ture i skoven med hinanden eller drikker kaffe sammen, så er det jo bare nogle gode naboer. Så det har indflydelse på, hvordan vi ser på hinanden, alt efter hvordan vi sætter grænsen op, både fysisk og illustrativt.” ■

BRUG PERSONLIGE HISTORIER TIL AT ARBEJDE MED INKLUSION

Gunvor Vestergaard har ét specifikt råd til hvordan man kan arbejde med inklusion i sine projekter: ”Brug de personlige historier. Der er en dobbelthed i det, når man selv bliver nødt til at grave i sin egen historie og finde ud af, hvad der er vigtigt at fortælle. Samtidig er der også dem der lytter og bliver klogere, især hvis de kan spejle sig i det man fortæller. Det handler om at have fokus på det vi har til fælles, fremfor det der skiller os ad.”

Specialtilbud eller fællesskab for alle?

Af Molly Depenau Christensen, kommunikationskonsulent og redaktør i Fora

Inklusion handler om, at folk skal føle sig velkomne. Så skal man overhovedet lave målrettede specialtilbud, eller risikerer man derved, at de mennesker, man rækker ud til, vil føle sig mere udenfor?

Idrætslivet og foreningsverdenen er fælles med ønsket om, at tilbuddet skal favne for så mange som muligt. Fora har talt med Maja Pilgaard, Ph.d. fra Syddansk Universitet og chefanalytiker ved Idrættens Analyseinstitut, om idrætsmiljøets succeser med inklusion.

RUMMELIGHEDSDAGSORDENEN

Ambitionen om at inkludere alle er en del af den ”rummelighedsdagsorden” som har sat sig i næsten alle dele af samfundslivet. En dagsorden, som ifølge Pilgaard er ”eksploderet”. I den forbindelse har idrætten især i de senere år udviklet ”en utroligt bred definition af inklusion,” forklarer hun.

”Hvor inklusion tidligere havde særlig fokus på etniske minoriteter, tales der nu om inklusion i alle mulige afskygninger. ”Det kan f.eks. være mennesker med fysiske eller kognitive funktionsnedsættelser, fattige, børn og voksne og sårbare i forskellige situationer.”

Dagsordenen kommer ikke kun nedenfra. Den opfordres også ovenfra. En del af idrætsrådets rammeaftale med Kulturministeriet omhandler for eksempel et krav om, at idrætten fokuserer på inklusion af sårbare eller socialt udsatte. Idrætsmiljøet har taget dagsordenen på sig. Og gruppen af mennesker, der skal kunne inkluderes, gælder ikke blot dem, som i dag kommer af sig selv, men også dem, der ikke kan selv eller som ikke umiddelbart har et udtalt ønske om at være med. Kort sagt: ”alle dem, der står udenfor,” fortæller Pilgaard.

ALLE VIL INKLUSION

At lykkes med at sørge for, at idrætstilbuddet når ud til alle, kræver en opsøgende indsats: ”Det handler rigtig meget om fokus og italesættelse. Det har idrætsverdenen været gode til. Der er simpelthen så mange konkrete eksempler”. Faktisk er der så mange eksempler på landsplan og lokalt niveau, at Pilgaard indgår i et kortlægningsprojekt over, hvad der findes af tilbud om idræt for sårbare, udsatte og funktionsnedsatte.

”På Sydøen har en fodboldklub for nylig oprettet tilbud målrettet børn med f.eks. ADHD eller cerebral parese. Der har også været flere utroligt sympatiske, landsdækkende initiativer. Tag for eksempel ‘LykkeLiga’. Det er håndbold for udviklingshæmmede børn

Foto: Thomas Søndergaard

udviklet af den tidligere håndboldspiller Rikke Nielsen. Eller ‘OMBOLD,’ et fodboldtilbud for hjemløse. Der findes også ‘Idræt for Sindet’ en del af Dansk Arbejder Idrætsforbunds indsats for psykisk sårbare voksne,” fortæller Pilgaard.

SAMARBEJDE ER NØGLEN

Inklusion handler om, at folk skal føle sig velkomne, men gør man det bedst via målrettede specialtilbud, dvs. parallelle tilbud til hver lille målgruppe, eller via inklusion i det store fællesskab? ”Hvis man har et handicap, og man inkluderes på et alment hold, kan man jo godt selv komme til at føle, at man er en kæp i hjulet,” forklarer Pilgaard. ”Det ideelle ville være, at der både er specialtilbud og almene hold, som kan rumme lidt af hvert. I England har man noget, der hedder Mixed Abilities, hvor man har oprettet rugbyligaer, hvor mennesker med udviklingshæmning spiller på hold med mennesker uden udviklingshæmning. Det er et eksempel på, hvordan man med et lille twist og kreativitet kan skrue et tilbud sammen.”

Lignende initiativer findes også herhjemme. I ParaSport Danmark, som er et specialforbund under Danmarks Idrætsforbund (DIF), har man et tilbud, der minder om det engelske, Unified Sports. ”Men det er ikke så udbredt endnu,” oplyser Pilgaard. Det er svært

IDRÆTTENS ANALYSEINSTITUT

Idrættens Analyseinstitut (Idan) er en uafhængig institution under Kulturministeriet, der analyserer idræt og folkeoplysning nationalt og internationalt. De undersøger danskernes sportsvaner, idrætspolitik, sportsøkonomi og mere. Idan består også af Videncenter for Folkeoplysning (Vifo) og Play the Game, som fremmer åbenhed i international sport. Instituttet sigter mod at skabe viden, debat og løsninger inden for samfundsvidenskabelige aspekter af idræt og folkeoplysning.

KAN AFTENSKOLEN LADE SIG INSPIRERE AF IDRÆTTEN?

I en rapport fra Idrættens Analyseinstitut identificeres udfordringer og benspænd for inklusion i idræts- og foreningslivet. Her lod de sig blandt andet inspirere af et initiativ på Egmont Højskole, som de omtaler "Egmontmodellen." Modellen er en hverdagsløsning, som går ud på, at unge med og uden funktionsnedsættelser deltager i højskoleaktiviteterne sammen. Men deltagere med en funktionsnedsættelse får mulighed for at få tilknyttet en 'hjælper' blandt deltagere uden funktionsnedsættelse. Det viser sig, at det giver værdi for begge parter at indgå i aktiviteterne sammen på den måde. Samme slags model kunne man oplagt forsøge at overføre i både idrætten og i aftenskolen. Læs mere om Egmont-modellen i rapporten "Idræt for mennesker med funktionsnedsættelser" på idan.dk

Foto: Nicolas Cho

I det danske Lykkeliga kan alle deltage, men de fleste deltagere har et udviklingshandicap.

at lave blandede tilbud i idrætten, fordi sport typisk er organiseret som en konkurrence, hvor det handler om "at vinde på søndag," siger Pilgaard. Men netop her har andre dele af folkeoplysningen måske en særlig mulighed, understreger hun. "For den udfordring er der vel ikke i aftenskolen, som allerede har meget fokus på forskellige målgrupper og tilpassede hold." Hun tilføjer at samarbejde er nøglen, hvis man gerne vil have inklusionsinitiativer til at lykkes og få tilbuddene ud over stepperne. Det drejer sig f.eks. om samarbejde med kommunerne, der kan hjælpe med at få tilbuddene ud i lokalområderne. ■

Folkeoplysningens dag 2024

TEMA: Folkelig grøn forandring

DATO: Onsdag den 30. oktober kl. 9.30 – 15.30

STED: Kosmopol, Fiolstræde 44, Kbh. K

PRIS: For medlemmer: 450 kr.

For ikke-medlemmer: 550 kr.

Dansk Folkeoplysnings Samråd (DFS) inviterer til Folkeoplysningens Dag under temaet "Folkelig grøn forandring". Rigtig mange mennesker ønsker at handle på den grønne omstilling, og de folkeoplysende skoler og foreninger er den ideelle ramme til dette. Mange skoler er i gang, men der er brug for at styrke folkeoplysningens samarbejde med kommuner, fonde og andre dele af civilsamfundet, så endnu flere mennesker kan tage del i den folkelige

grønne bevægelse på deres egne præmisser. Som deltager på Folkeoplysningens Dag får du:

- Inspiration fra lokale aktører, der er eksperter i at tiltrække borgere til grønne aktiviteter.
- Oplæg fra fonde, der støtter grønne projekter og indgår i strategiske samarbejder.
- Viden om, hvordan folkeoplysningen kan spille ind i kommunernes klimahandleplaner – fx ved at skabe nye foreningspartnerskaber for klimaat.
- Netværk med folkeoplysende skoler og foreninger, fonde, kommuner og civilsamfundsorganisationer, der arbejder med den grønne omstilling.

Læs mere i programmet og om tilmeld dig på dfs.dk

En dansk sprogmodel?

Af Bernhard Trier Frederiksen, sekretariatsleder i Fora

Sprogmodeller er motorerne, der driver det, vi kalder kunstig intelligens. Men langt de fleste sprogmodeller, vi kender og bruger i dag, er alle udviklet i udlandet. Det er et problem, hvis man spørger Dansk Sprogmodel Konsortium, der derfor er i gang med at udvikle en dansk sprogmodel. Men hvorfor? Og skal Fora ligefrem bidrage til arbejdet?

Den 29. august deltog Fora i en debat hos Akademiet for Tekniske Videnskaber, hvor spørgsmålet blev stillet, om vi har brug for en såkaldt dansk sprogmodel. Sprogmodeller er de computerprogrammer, der er med til at drive det vi kalder kunstig intelligens. Programmerne bliver trænet på ufattelige mængder af data, hovedsageligt tekst fra internettet, så de er i stand til at forudsige hvad de skal svare, hvis man stiller dem et spørgsmål, når man for eksempel skriver med ChatGPT eller taler til sin telefon. De er derfor ikke selvybevidste, som navnet "kunstig intelligens" giver udtryk for, men i virkeligheden kraftfulde maskiner, der bruger sandsynlighedsregning til at "tale", som vi forventer, at et menneske ville tale.

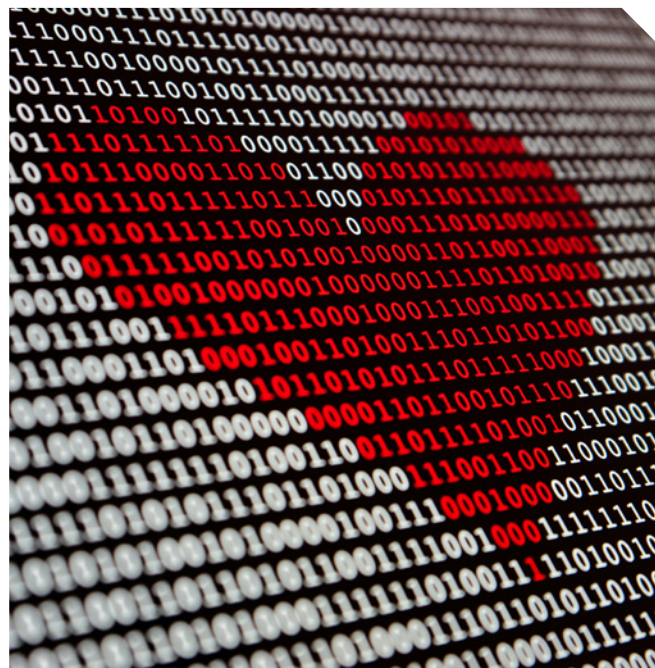
DANSKE VÆRDIER

Når det er interessant med en dansk sprogmodel, er det fordi en den bedre ville kunne afspejle dansk kultur, danske værdier og danske måder at leve på. Idéen er, at en dansk sprogmodel simpelthen er bedre til det, der er dansk. I dag er de sprogmodeller, vi kender og bruger, primært skabt i USA, af store virksomheder som OpenAI og Google. Og de har selvfølgelig en række kommercielle interesser, der påvirker hvordan modellerne udformes og bruges.

En dansk sprogmodel vil derimod kunne sikre, at vi danskere har kontrol over den data, som modellen bygger på, kontrol over hvordan den bruges, og at den ikke indeholder udenlandsk tilførte skævvridninger (bias), som vi ikke ønsker, og at det særligt danske bliver repræsenteret korrekt. Det er vi ikke nær så sikre på med en udenlandsk model.

DANSK SPROGMODEL KONSORTIUM

Tre danske universiteter, Københavns Universitet, Aarhus Universitet og Syddansk Universitet, bygger i øjeblikket på den danske sprogmodel. Til det arbejde, skal de bruge store mængder af tekst på dansk, til at træne modellen. En række forskellige institutioner og virksomheder er derfor gået sammen i *Dansk Sprogmodel Konsortium*, for at levere den eftertragtede danske tekst. Konsortiet, som ledes af Alexandra Institutet, IBM Danmark og Dansk Erhverv, får dermed en masse data, i form af ord og sætninger, ind fra disse sektorer.

Det spørgsmål, vi i Fora, og civilsamfundet generelt, kan stille os selv, er: Skal vi også være med til at levere tekst til modellen, for at den kan indeholde og bruge ord og sætninger, betydninger og meninger, som er kendetegnende, og måske specielle, for vores verden? Foras leverancer af tekst kan være kursusoversigter og andre tekster på vores hjemmesider, ligesom det kan være Fora Magasinets artikler.

HVAD KRÆVER DET AT VÆRE MED?

For at levere til modellen, skal man være medlem af konsortiet og forpligte sig på fire måder: 1. Til at promovere den danske sprogmodel; 2. Til at fortælle hvordan man vil bruge sprogmødelen i det daglige; 3. Leverer data til modellen; samt 4. At støtte op om de principper, modellen er bygget på: Det skal være frit og gratis at bruge den danske sprogmodel, modellen skal overholde dansk lov (herunder GDPR), og bygge på dansk data. Modellen skal være helt transparent, så man kan se, hvem der har leveret data og endelig skal modellen sikres, så data kun bruges i dansk sammenhæng.

Konsortiet arbejder i øjeblikket med at gøre det så nemt som muligt, at levere data til modellen. Det eneste forbehold, de dog har, er, at de ikke vil modtage persondata. Alle navne på f.eks. artikelskribenter eller undervisere i kursuskataloger skal derfor fjernes, før teksterne kan bruges til at træne modellen. Det undersøges lige nu, om firmaer, som er specialiserede i at anonymisere tekster – dvs. fjerne navne og andre personoplysninger – kan overtales til at levere deres anonymiserings ydelser billigt eller næsten gratis.

Men uanset omkostningerne skal Fora og andre civilsamfundsorganisationer overveje, om deltagelse i arbejdet med en dansk sprogmodel kan være med til at sikre ikke bare vores 'egenart', men også dansk kultur og danske værdier, i en mere og mere digitaliseret fremtid, hvor vi bliver mere og mere afhængige af de store, udenlandske tech-giganter. ■

Folkeoplysningen spiller en vigtig rolle i bæredygtighedsdagsordenen

Vi bidrager i folkeoplysningen meget til bæredygtighedsdagsordenen, men problemets omfang taget i betragtning, kan vi alle sammen gøre mere, siger Ulrik Kampmann, der er sekretariatschef i DFS.

Uddannelse for Bæredygtig Udvikling (UBU) har fået en samlet fondsbevilling på 16 mio. kr., som skal bruges til at sikre, at alle uanset alder og baggrund får større forståelse for, hvordan man lever bæredygtigt.

Af Rikke Vium Madsen, udviklingskonsulent i Fora

Med baggrund i et opråb fra den samlede danske elev- og studenterbevægelse og Den Grønne Ungdomsbevægelse er otte sektorpartnerskaber etableret under den fælles overskrift 'Uddannelse for Bæredygtig Udvikling', også kaldet UBU. UBU skal arbejde for at få klima og bæredygtighed ind i alle uddannelser på tværs af partnerskaberne. Målet er, at uddannelserne i Danmark skal give befolkningen bedre mulighed for at tage aktiv del i opbygningen og opretholdelsen af det bæredygtige samfund.

Partnerskaberne i UBU spænder bredt fra dagtilbud til videregående uddannelser, voksen- og efteruddannelse og folkeoplysning. Partnerskabet om folkeoplysning er forankret hos Dansk Folkeoplysnings Samråd (DFS). I anledning af, Novo Nordisk Fonden, Grundfos Fonden, Villum Fonden og Nordea-fonden er gået sammen om at støtte UBU-partnerskabernes arbejde med i alt 16 mio. kr., har Fora Magasinet talt med Ulrik Kampmann, sekretariatschef i DFS, om folkeoplysningens roller i UBU.

Hvordan kan folkeoplysningen bidrage til, at folk lever mere bæredygtigt?
Både i efterskoler, højskoler og i foreningsverdenen generelt foregår der rigtig meget forskelligt lige nu i forhold til bæredygtighed. Vi bidrager som sektor meget til denne her dagsorden. Men problemets karakter og omfang taget i betragtning, så kan vi nok alle sammen gøre mere.

Hvordan kan folkeoplysningen bidrage til at skabe resultater i UBU?
Folkeoplysningen har altid haft en rolle at spille i væsentlige sam-

BÆREDYGTIGHED I FORAS STRATEGI

Bæredygtighed er et selvstændigt indsatsområde i Foras Strategi. Fora arbejder for bæredygtige foreninger, der inspirerer til en mere bæredygtig verden, blandt andet ved at starte eller indgå i projekter, der viser vejen og inspirerer til at gøre verdensmål til hverdagsmål

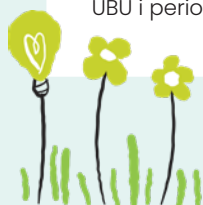
fundsproblemer, og det mener jeg, at klimaet og bæredygtighed er, så jeg synes, der er en meget fin rød tråd fra vores arvesølv til det her. Når man kigger på tværs af folkeoplysningen, så er vi i kontakt med utroligt mange mennesker hver dag i hele landet, også i små bysamfund. Og det er en kæmpe force. Det vil sige, vi kan noget, ingen af de andre kan. Vi kan nå nogle målgrupper, ingen af de andre kan, men vi bliver nødt til at gøre det på vores egne præmisser. Vi er civilsamfundsbase, så der er ikke nogen, der kan sige til os, at vi skal gøre dette eller hint. Vi skal jo gøre det med eksemplets magt og lykkes med nogle ting.

Hvad er værdien i at samarbejde på tværs af UBU-partnerskaberne?
Der er noget inspiration at hente på tværs. Det kunne fx være inspiration på arbejdsformen. Altså, hvordan er det, man skaber en bevægelse eller fremdrift på et område? Alle har travlt, alle skoler og organisationer har jo andre ting, som også er vigtige. Hvordan kan vi tilpasse klima og bæredygtighed sammen med de andre ting, som vi også skal. Det tror jeg, vi alle sammen arbejder med, så der kunne godt være noget fælles læring i, hvordan vi arbejder med det. Derudover er der sikkert også meget indholdsmæssig inspiration på tværs af skoler og foreninger, som man kan få glæde af. ■

FORAS BESTYRELSESLIDER OM BÆREDYGTIGHED

På Foras Undervisertræf, som man også kan læse om her i magasinet, udtalte Foras bestyrelsesleder Elsebeth Gerner Nielsen sig også om bæredygtighedsdagsordenen: "I dag kan dannelse ikke bare dreje sig om, at vi bliver gode til at begå os i forhold til andre mennesker, men også at vi kan begå os i forhold til vores omgivelser, til naturen. Til 'det andet'. Bæredygtighed er en dagsorden, som er helt afgørende for vores fælles eksistens. En dagsorden, som i høj grad understøttes af håndværk. Det at vi kan reparere vores tøj. Eller strikke – også af resterne – er guld værd i forhold til at skabe et bæredygtigt forhold til naturen." Elsebeth Gerner Nielsen var koordinator for folkeoplysningens partnerskab om UBU i perioden 2021 til 2023.

25. - 27. OKTOBER 2024

Kreative dage

SØNDAGS
BILLETTER

KUN KR. 105,-
I FORSALG

PARTOUTKORT KUN
190,- FOR 3 DAGE

NORDENS STØRSTE KREATIVE MESSE ER BLEVET ENDNU STØRRE

24.000 m² med fem scener, 280 udstillere, 100-vis af inspirerende events, foredrag og workshops.
Stort JUNIOR-kvarter med komplet sceneprogram, events og workshops for børn og unge.

LÆS MERE OG KØB BILLET PÅ [KREATIVEDAGE.DK](https://www.kreativedage.dk)

STRIK · BLOMSTER · SMYKKER · KERAMIK · BAGNING · PATCHWORK · HÆKLING · MALING
TUFTING · PAPIRKLIP · PILEFLET · SY · INDRETNING · OG MEGET MERE

Stort & småt

KONFERENCE OM FOLKEOPLYSNING I UKRAINE

Daghøjskolen Kompetencehuset har taget initiativ til konferencen *Folk Enlightenment Ukraine*, hvor der sættes fokus på den viden og erfaring som foreningslivet i Norden kan bidrage med i genopbygningen af det ukrainske civilsamfund. Om baggrunden for konferencen fortæller forstander Nis Peter Nissen, at den har sit udspring i en dyb taknemmelighed til folkeoplysningsområdet og foreningskulturens betydning for et frit og demokratisk velfærdssamfund i Danmark:

”Når politikerne taler om at støtte Ukraine i kampen mod den russiske invasionskrig, handler det altid om krudt og kugler. Det har vi ikke meget af inden for folkeoplysningen, men vi har hjerte og vilje til at skabe stærke fællesskaber, og det vil jeg gerne dele med det ukrainske folk.”

På konferencen er der oplæg fra blandt andet *Ukrainian-Danish Youth House* i Kyiv, fortællinger fra en aftenskole i Lviv, erfaringer fra et samarbejdsprojekt mellem KFUM Aarhus og YMCA Ukraine og meget mere.

Konferencen afholdes i Aarhus på Dokkl, den 8. oktober 2024, fra kl. 09.30-15.00. Konferencen er støttet af Erasmus+ og Daghøjskoleforeningen. Det er gratis at deltage.

Tilmelding sker via kompetencehuset.com

FOLKEOPLYSNINGENS PRIS

Den 30. oktober uddeles Folkeoplysningens pris til Folkeoplysningens Dag. Med prisen følger 10.000 kr., der er øremærket til at udbrede det folkeoplysende initiativ. Prisen uddeles til en forening, organisation eller borger, der har igangsat et ekstraordinært folkeoplysende initiativ, der med stor gennemslagskraft har udviklet folkeoplysningen og skabt nye fællesskaber. De fem nominerede til prisen i år er: Demenskor i Danmark, Vild med vilje, Maratonsang, Det Store Ålegræsinitiativ og Andelgaarde. Læs mere om de nominerede og om Folkeoplysningens Dag på dfs.dk

JUBILÆUMSTID

Tre af Foras medlemsforeninger kan i år fejre jubilæum.

Nyborg Husflidsskole markerede i slutningen af september 100 flotte år med fest og live-musik, i samme ombæring skiftede skolen navn til Nyborgs Kreative Skole.

Laugets Vævekurser fejrede 20-års jubilæum i samme måned og markerede lejligheden over fire dage med blandt andet foredrag, workshops og fernisering.

Hasselager Husflid kunne også i september fejre 60-års jubilæum. De holdt åbent hus, hvor gæster og medlemmer kom og fejrede foreningen og dens historie.

Sidst men ikke mindst havde Foras sekretariatsleder Bernhard Trier Frederiksen 25-års jubilæum i Fora i august.

HUSFLIDSELSESKABETS HISTORISKE SAMLING PÅ NATIONALMUSEET

Fonden for Husflid og Håndarbejde har længe kæmpet for at finde et nyt hjem til deres 150-år gamle husflidssamling, der ellers var i fare for at lide døden. Men nu har Nationalmuseet takket ja til at modtage en stor del af den historiske samling, der spænder fra perioden 1870 frem til ca. 1950. Udover den del af samlingen, der nu går til Nationalmuseet, er andre dele af samlingen bredt ud til andre modtagere og findes nu blandt andet på Frilandsmuseet, Holbæk Museum og Rigsarkivet.

På billedet ses kursister fra lærerkurset på Melby Efterskole ved Kalundborg i 1899, der stolte fremviser deres husflidsarbejder, hvoraf mange i dag findes i den historiske samling.

KLUMME

Deltagerskab – vejen til flere frivillige gennem inklusion?

Af Marie Baad Holdt, partner og chefkonsulent i Ingerfair

I Ingerfair møder vi både landsdækkende organisationer og lokale foreninger, der kæmper med samme problem: Mangel på frivillige. Og det er paradoksalt, for frivillighedsundersøgelser viser det samme procentvise engagement som for 20 år siden: 40% af befolkningen har inden for det seneste år engageret sig som frivillig.

I de 20 år, der er gået siden 2004, er Danmarks befolkning steget med 574.780 personer. Der er altså kommet ca. en kvart million flere frivillige. Svaret på, hvorfor så mange mangler frivillige, skal vi blandt andet finde i tendensen i frivilligverdenen til at fejre mange års vedholdenhed.

KAN VI IKKE FÅ FLERE FRIVILLIGE, SKAL VI SE INDAD

Jeg ser en tendens til, at organisationer holder fast i "plejer", og ofte ikke har fokus på at ændre nuværende praksis, for at få flere med. Det er ærgerligt, når vi kan se, at det at ændre og udvide deltagelsesmuligheder, faktisk giver rum for at flere kan være med.

Den traditionelle frivillighed er lidt som en elitesport: Du skal kende reglerne, forstå sammenhængen, og så skal du løbe i samme tempo og på samme måde, som dem, der allerede er i gang. Og det efterlader en stor gruppe mennesker på perronen.

Som mennesker er vi indrettet til at samle os med ligesindede. Det har en negativ konsekvens ift. øget frivillighed, fordi vi typisk henvender os til dem, der ligner os. I frivilligundersøgelsen fra 2020 svarer 16% af de ikke-frivillige, at de aldrig er blevet spurgt, og op mod 50% siger, at de gerne vil engagere sig, hvis de bliver spurgt.

Samme undersøgelse peger også på, at ikke-frivillige er bekymrede for, om de kan finde ud af

det, om de kan deltage i forhold til personlige ressourcer, og om der bliver taget hensyn til deres eventuelle handicap. Noget kalder altså på, at vi ser ind i forhold til at ændre præmissen for at engagere sig, hvis vi gerne vil give plads til flere.

DELTAGERSKAB SOM EN TILGANG TIL MERE INKLUSION

Deltagerskab er en tilgang til at engagere flere, som vi i Ingerfair har undersøgt og afprøvet i forskellige sammenhænge. Tilgangen giver mulighed for en mere flydende form for engagement, guidet af stærke værdier som ansvarlighed og at alle har noget at bidrage med.

Deltagerskab kan være en svær tilgang for den traditionelle frivillighed at få greb om, fordi den, i modsætning til den traditionelle frivillighed, ikke handler om at fylde et vagtskema, men mere om at sætte de ressourcer i spil, der kommer på dagen. På den måde giver vi mulighed for, at dem, der gerne vil engagere sig, kan starte i det små og måske øge deres engagement, når de får mere fodfæste.

Med deltagerskabstilgangen giver vi plads til, at flere kan byde ind til gavn for den fælles sag. Det kan være handyman, der gerne vil give en hånd med, men ikke får lov, fordi det er pedellens arbejde (som dog ikke har tid!), bankmedarbejderen, der gerne vil stå for regnskabet, men ellers ikke vil være en del af bestyrelsen eller deltageren på et krea-hold, der gerne vil hjælpe til på en årlig oprydningssdag.

Deltagerskab giver mulighed for at flere kan engagere sig på forskellige måder og plads til at engagementet kan skifte med dagsformen. Men organisationerne skal ville ændre nuværende praksis og turde tage skridtet væk fra plejer. ■

“Jeg ser en tendens til, at organisationer holder fast i “plejer”

Marie Baad Holdt